

Aalborg Stifts Præsters Trængsler „udi den onde og besværlige Tid“ 1657—60.

Ved C. Klitgaard.

I den til Provinsarkivet i Viborg afleverede Del af Aalborg Bispearkiv findes under Betegnelsen Capsa B, Loc. 11 en Række Indberetninger fra Stiftets Præster omhandlende de Byrder og Besværligheder, de havde maattet udstaa i Krigsaarene 1657—60. Indberetningerne ere afgivne efter Biskoppens Ordre i August Maaned 1660 og synes at staa i Forbindelse med Indkaldelsen til Stænderforsamlingen i Kjøbenhavn 8. Septbr. 1660, idet f. Ex. de til Provsten for Jerslev Herred afgivne Indberetninger af denne ere sammendragne og optagne i den af Herredets Gejstlighed udgivne Fuldmagt til Biskoppen med flere, hvorefter Biskoppen og de andre udvalgte skulde deltage i Stænderforsamlingen paa de øvrige Præsters Vegne.

Hvad Indberetningernes Antal angaar, da have de fra 54 af Aalborg Stifts 100 Sognekald og mangle altsaa fra 46. De manglende ere: Fra alle Horns Herreds 10 Kald, 1 fra Børglum Herred (Børglum-V.-F.), fra alle 7 Kald i Kjær Herred, 1 fra Hvetbo Herred (Saltum-H.), 2 fra Fleiskum Herred (Budolfi og Frue-N. S. Tranders), 4 fra Ø. Han Herred (Torslev, Brovst-S., Øland og Aggersborg), 5 fra Hillerslev Herred (Ræhr-H.-V. Hundstrup-Ø., Ø.-V. Vandet, Hillerslev-K. og Hjardemaal), 2 fra Hundborg Herred (Thisted-T. og Skinderup), fra alle 8 Kald i Hassing Herred og fra 5 Kald i Refs Herred (Søndbjerg-O., Vestervig-A., Hvidbjerg-L.,

Helligsø-G. og Jegindø); fra Mors mangler kun 1 Indberetning nemlig fra Sejerslev-E.-J., hvilket Kald var ledigt paa Affattelsestiden.

Erklæringernes Indhold er vel i Hovedtrækkene ens, idet der almindeligvis anføres Udgifterne til Kronen (Rytterhold, Penge, Korn- og Proviantsskatter), til Svenskerne og til vore allierede, de brandenborgske og polske Tropper; men medens nogle af Indberetningerne ere yderst kortfattede, ere andre ret vidtløftige og omhandle ogsaa andre Forhold; og ved det, at de ikke synes afgivne efter noget nøje formuleret Skema, men Affattelsen tildels har været overladt til Præsternes eget Godtykke, vinde de i Interesse.

Den bedste Indberetning er fra Hr. Povl Christensen Paaske til Skjoldborg-Kallerup, og den er her stillet i i Spidsen for hele Rækken, fordi dens Oplysninger kunne danne en Slags historisk Baggrund for alle de øvrige Beretninger, blandt hvilke der iøvrigt findes flere af særlig Interesse, f. Ex. dem fra Hjortdal, Harridslev-Rakkeby-Sejlstrup, Ugilt-Taars, Solbjerg-Sundby og Alsted-Bjergby.

Optegnelserne om Udgifterne til den danske Krone har jeg af Pladshensyn forkortet noget, men helt at udelade dem — som værende af mindre Interesse — synes mig ikke heldigt, fordi en saadan Udeladelse ofte vilde paakræve en hel Omskrivning af Indberetningernes Text, og desuden vare disse Byrder jo langt fra ens for alle Præster, idet de vare paalignede efter Formue og Lejlighed. Ogsaa maa jeg bemærke, at jeg har anset en bogstavret Gjengivelse af Indberetningerne for unyttig; jeg har for at lette saavel Sætning som Læsning moderniseret Sproget uden dog at lade hin Tids og hin Egns Skrivemaade helt forsvinde.

Et med disse Indberetninger beslægtet Stof findes meddelt i »Ny kirkehist. Saml.«, V, 119 ff. og 301 ff., og i »Samlinger til jydsk Historie og Topografi« er der talrige Steder berettet om Svenskernes Husseringer saa vel som om de Ydelser, adskillige Sogne eller Byer maatte erlægge i Krigsaarene, ligesom Enkeltheder fra Jylland fra denne

Krig jo iøvrigt ere omtalte mange andre Steder¹⁾; men det tør dog antages, at ogsaa disse Indberetninger fortjene at fremdrages af deres Skjul, da de give et udmærket Billede af en enkelt Stands Lidelser under Krigen.

Endnu skal kun bemærkes, at selv om disse Indberetninger sete i deres Helhed maa opfattes som et stort Jammerskrig, var Virkningen af dem vist kun ringe; Nøden var for stor i andre Egne af Jylland til, at der fra Regeringens Side kunde gives Lettelse til alle dem, der klagede; og vi se, at sydjydske Præster fik kgl. Tilladelse til at tigge hos deres Kaldsbrødre i Aalborg Stift²⁾, saa Forholdene var vel ikke værst heroppe.

Hundborg Herred.

Skjoldborg-Kallerup, Povil Christensøn Paasche, 24. Aug. 1660.

Rigtig Designation paa adskillige Udgifter og Kontributioner, som jeg underskrevne haver udgivet fra Krigens Anfang og hidindtil, baade til vor egen Fædernelands Kon-servation og til Rigens Fjender, de svenske Krigsfolk og deres Officerer, saavidt jeg, alene paa denne Tid, nu iligen kan ihukomme:

1. Efter den otthonienske Transaktion³⁾ Anno 1657 gav Præsterne i Hundborg Herred den første og anden Kvartal 36 Rdlr., deraf udgav jeg min Anpart — 6 Rdl. — 2. Anno 1657, den 6. Juli, til en Regimentskvartermester under vor højbaarne naadigste Dronnings Livregiment skaffede jeg Udmundering til Hest og Karl med Klæder og Gevær for 20 Rdlr. — 3. Anno 1657, den 7. Septembris fik vi Skrivelse til Thy fra den svenske Kommissarius Siltmann, at vi skulde møde hannem i Aalborg at akkordere om Skat til den svenske Krone; men vi mødte

¹⁾ Saaledes f. Ex. i «Danske Samlinger» og i Historisk Tidsskrift 6. V. 519 ff.

²⁾ Jydske Registr. 14, s og Jydske Tegnels. 15, ss.

³⁾ c: Beslutning paa Stændermødet i Odense 23. Febr. 1657.

ikke af Thy denne Gang til bestemte Tid, thi vi siden fik Skrivelse fra vor egen allernaadigste Herres Officerer, velb. Niels Lykke og Ziegler, dat. Vestervig 1. Oktober, at enhver Præst skulde udgjøre en Karl med Hest og fornødne Gevær, Musketter, Bøsser eller Pistoler, som kunde bruges til Dragoner, og de selv personlig uden nogen Forevending dermed møde ved Vestervig den 5. Oktobris. Men derforinden kom Oberst Bötticher og de udkommanderede svenske Folk den 3. Oktobris, og der de havde nedslaget vore Folk i Vagt ved Minderne¹⁾, etliche Hundrede Tyboer, strejfede deres Parti paa adskillige Steder her i Landet med stor Furor, og paa denne Landevej her i Skjoldborg udspolerede Sognefolkene, Kirken og Præstegaarden, fratog mig samme Dag fem skønne Heste og Hopper, item Klæder og Proviant, foruden mange særlige Diskretioner, jeg maatte give af Penge, at de skulde lade mig beholde noget. — 4. Anno 1657, den 25. Octobris, som jeg efter den svenske Kommissarius Siltmanns strænge Befaling var rejst til Aalborg at akkordere om Brandskat og nylig hjemkommen, uformodendes ankom her til Skjoldborg Præstegaard et svensk Parti, en Løjtnant, som han kaldte sig, med 11 Heste og Karle, som strax spændte deres Gevær i Stuen og begyndte at plyndre Huset, indtil jeg maatte akkordere og give dennem efter deres Nøje en god Diskretion, og strax de droge fra mig, skød de en fattig Mand ihjel paa Marken. — 5. Anno 1657, den 19de Novbr. havde et Regiment Dragoner Natlager her i Skjoldborg Sogn, og havde jeg stræng Indkvartering med en høj Officer, hvis Folk tog meget fra mig, baade Klæder, Husgeraad og andet. — 6. Anno 1657 fra den 1. Novbr. til

¹⁾ Træfningen ved Harboøre. Det synes herefter, at Svenskerne ere komne, inden Niels Lykke og Ziegler havde faaet deres Styrke samlet, og det maa vel ogsaa skyldes Böttichers uventede Ankomst, at Niels Lykke ikke var nærværende under Træfningen. Se Historisk Tidsskr. 7, III, 118 ff og »Jydske Samlinger« 3, III, 222 ff og 3, IV, 452 ff. Etliche 3: nogle.

den 16. Januar 1658 maatte jeg paa denne Landevej holde en Salvegarde i mit Hus af Ritmester Raschs Folk; hvad han kostede mig baade med Penge og Klæder og med Traktement til adskillige Partier af Officerer og Ryttere, som paa denne Landevej Nat og Dag søgte til hannem, kan enhver forfaren vel eftertænke. — 7. Anno 1658 fra den 5. Febr. til den 16. April gav jeg for Indkvarterings Forskaanelse til Oberst Ramsdorff 50 Rdl. Nok til hans Regimentskvartermester 3 Rdlr. og til hans Hovmester 4 Rdlr. — 8. Den 25. Aprilis kom den svenske Futtermarskalk med 4 Heste og Knægte til mig og laa i nogle Dage, indtil jeg maatte kontentere hannem med en god Diskretion — 9. Den 4. Maj kom Oberstløjtnant Baron Due¹⁾ til mig med 400 Dragoner god betiden før Middag og blev den Dag og Nat over og havde Natlager her i Sognet med sine Folk. Men hannem selv og hans egne Folk og 80 Heste maatte jeg skaffe Traktement, saa jeg beholdt ikke Foder til en Hoved igjen. Desuden brød hans Knægte ind paa mit Loft og borttog baade Korn og mine og min Hustrus og Folks Klæder og gjorde mig en ganske stor Skade paa hvis jeg havde. — 10. Den 24. Augusti kom den weimarske Regiment til Thy, og Ritmester Thaleman tog strax sit Kvarter hos mig med sin Hovmester, Folk og Heste udi 8 Dage. De tog mit Skaftkorn²⁾ af Laden og strædede 16 Heste med, foruden hvis de fortærede og hemmelig plyndrede, indtil Præsterne af Thy havde akkorderet med Fyrsten af Weimaren, Adolf Wilhelm, om Skat af disse 4 Herreder i Thy at skal give 500 Rdlr. Dernæst gav jeg 18 Rdlr. Nok til Fyrstens Præst 3 Rdlr. foruden adskillige Diskretioner til Officererne, Hovmesteren, Kvartermester og andre. I samme Dage fouragerede Oberst Putkammers ganske Regiment her i Skjoldborg og gjorde en hæslig Skade paa Skaftkorn, Proviant og andet. — 11. Anno 1659 in Ja-

¹⁾ o: Taube.

²⁾ o: Kortstræet, utærsket Korn.

nuario paabød vor egen allernaadigste Herres og Konges tilforordnede Krigskommissarius, velb. Hans Arenfeldt, at Præsterne i Thy skulde give til Hans Kgl. Majestæt Penge og Proviantskat, hver Mandspart 3 Rdlr., Mel 2 Tønder, Malt 2 Tønder, Havre 4 Tønder, og efter at Lighed¹⁾ derpaa var gjort, gav jeg i den Skat Penge 6 Rdlr., Mel 1 Tønde, Malt 2 Tønder, Havre 3 Tønder. — 12. Anno 1659 in Februario paabød forbemeldte kgl. Kommissarius, at Præsterne i Thy skulde forskaaffe 14 udmunderede Heste og Ryttere til velb. Oberst Kruses Regiment, som siden blev fordret af Præsterne under militærisk Exekution eller 40 Rdlr. for hver Hest og Karl, og dertil gav jeg min Anpart til den halve Hest og dens Udmundering 20 Rdl. — — 13. Anno 1659 in Martio paabød forbemeldte kgl. Kommissarius, at Præsterne udi Thy skulde kontribuere 400 Tønder Korn, paa det Thyland maatte befries fra de Brandenborgeres Indkvartering. Deraf haver jeg efter Lighed givet 11 Tønder Korn 4 Skp. — 14. Anno 1659 in Aprili og Majo kom daglig til Thy stærke Partier af de Brandenborgere, som spolerede mange Præstegaarde paa Landet. Og til dem maatte vi give Korn, Penge, Hestefoder etc.; og eftersom jeg bor paa en Landevej, besøgte de mig, baade naar de drog frem og tilbage, Nat og Dag, mig til ganske stor Udgift og Bekostning. — 15. Anno 1659, den 6. Augusti drog de danske Regimenter, Oberst Kruses, Friis's, Oberst Brockenhuus's og Generallojtnant Claus von Ahlefeldts deres Folk her igjennem Skjoldborg, og gav jeg samme Tid Penge, Øl og Mad, Fourage til adskillige Partier, som vilde ellers have plyndret og taget vort Kvæg og Kreatur bort. — 16. Anno 1660 in Januario ere Præsterne i Vendelbo Stift befalet at give 400 Rdlr. og 500 Tønder Korn til vor egen allernaadigste Herres og Konges Magaziner; deraf efter Lighed haver jeg givet min Anpart i Penge 3 Rdlr. 9 Skill., Rug og Byg 4 Tønder

¹⁾ c: Ligning.

ringere end $3\frac{1}{2}$ smaa Skjæpper. — Derimod hvad min Indkomst sig belanger, da er her i Skjoldborg Sogn 27 Bøndergaarde og i Kallerup Sogn den Herregaard Todbøl og 4 Bøndergaarde, hvis min Tiende og Rettighed rester hos en Part, som kunde have givet det, men holder det dog ad sig; thi de mene, der skal komme en Forordning, at de, som rester med deres Præstetiende, skal blive ganske fri derfor, og en Part er ofte udplyndret, haver ej givet Tiende i 4 Aar. Ej heller haver jeg faaet nogen Tiende, som rolig været haver, af den Herregaard Todbøl i 4 samfulde Aar, i hvilke jeg dog havde vel faaet, om den salig velbyrdige Mand Mogens Høg havde levet. — Af forberørte kan nogenledes eragtes, at jeg saavel som andre fattige Præstemænd her udi Thyland haver hidindtil siden Krigens Anfang haft store Udgifter i denne Ufreds Tid, ønsker herfor hjærtelig, at nu herefter maatte leve under vor egen naadigste Herre og Konge et gudfrygtigt stille Levned i al Gudelighed og Ærlighed.

Hundborg - Jannerup, Bertell Christensen, 24. Aug. 1660.

Først udgav jeg til en svensk Øverste Ramsdorff 51 enkende Rdlr., for det andet maatte jeg den weimarske Fyrste og hans Officerer give 22 Rdlr. Siden, der de Svenske kom her af Landet til Fyn, har jeg udgiven efter velb. Hans Arenfeldts . . . Anfordring 23 Tdr. Korn og 8 Rdlr i Penge. Derefter blev os Præster paalagt at forskaffe paany Heste¹⁾ med al Udmundering og Karle tilmed, hvoraf min Anpart kunde beløbe sig 19 Rdlr. til velb. Mogens Kruses Regiments Komplemente. Siden udgav jeg efter velb. Steen Rodsteens . . . Anfordring 5 Tdr. Hartkorn og 4 Rdlr. Herimod har jeg nu næsten 4 ganske Aar intet bekommen enten af min Annexpræstegaard eller andre tilliggende Tjenere af Skyld eller Landgilde, som er

¹⁾ Da Fortegnelsen først begynder med de Svenskes Indgang, er den første Udmundering af Heste ikke medregnet.

næsten min halve Indkomst, og Sognene i denne Tid ere og forarmede og formaa ikke at udgive den sædvanlige Tiende. Dette saa i Sandhed at være osv.

Sjørring-Torsted, Povel Jensøn Snedsted, 24. Aug. 1660.

Til Fjenden: 1. Til Oberst Ramsdorff gav jeg 52 Rdlr., 2. Til den weimarske Fyrste gav jeg 20¹/₂ Rdlr., 3. Nok mange andre Diskretioner, ja meget med Gevalt aftvuuet og borttaget baade af de svenske indkvarterede og udmarscherende Folk saa og af de brandenborgske strejfende Partier.

Til vores egne Folk: 1 Foruden den første Ros-tjeneste udi Krigens Begyndelse, da jeg alene en Rytter med behørige moxen tvende Gange maatte udmundere, haver vi faa Præster her i Thyland efter Fjendens Bortgang udgivet til Oberst Kruses Regiments Oprettelse 14 Ryttere og Heste med Udmundering, eller for hver 40 Rdlr. hvor af mig den halve Part tilkom at udgive. — 2 (Efter Hans Arenfeldts Anordning) 8 Rdlr., 8 Tdr. Mel, Malt og Havre. — 3. Efter Hr. Overkommissarius's Befaling er mig tilkommen at udgive til de Brandenborgske 15 Tdr. Korn, paa det Landet for deres umilde Indkvartering maatte entlediges. — 4. (Efter Steen Rodsteens Befaling) 4 Rdlr. 12 Skill. og 5 Tdr. Korn. — Her foruden nu udi 3 ganske Aar haver jeg ikke bekommet nogen Skyld af min Annex-præstegaard eller Tjenere, foruden det at alt for meget af min Tiende staar tilbage, en Del mig ganske nægtes, en Del jeg ikke for Bøndernes store Armod bekomme kan. Dette jeg ingenlunde antegner af den Aarsag, jeg jo meget gjerne efter min ringe Formue vil komme mit Fædreland til Hjælp, men til den Ende, at deraf kan eragtes, at vi fattige Præster her i Thyland ikke haver været uden Ud-gift i denne bedrøvelige Tid.

Vang-Torup, Jens Christensøn, 23. Aug. 1660.

1. Til en halv Hest med sin Udmundering til vores højbaarne Dronnings Livregiment 14¹/₂ Rdlr. — 2. Til en

af Svenskens Oberster ved Navn Ramsdorff en 50 Rdlr. — 3. Til Fyrsten af Weimarske 20 Rdlr. — 4. Til en Hest (til Oberst Mogens Kruses Regiments Komplettering) 14 Rdlr. — 5. Proviantkorn (Hans Arenfeldts Paabud) 11 Tdr. og Penge 2 Rdlr. 1 Mk. 12 Skill. — 6. Herforuden er jeg, saavel som mine andre [Naboer] her ved Havsiden, udaf de Brandenborgere udpresset, saa vi næsten til dennem maatte udgive, hvad som Fjenden os havde levnet og efterladt. — 7. Anlangende min ringe Indkomst og Tiende, haver jeg nu udi 3 forleden Aar aldeles ingen Skyld bekommen af min Annexpræstegaard, som er øde af Sandflugt saa vel som den ganske By, saa jeg udaf fornævnte By (som dog er min bedste Sogn) mig ingen mere Tiende eller Rettighed forventer. — 8. Haver jeg formedelst mine Sognefolks Forarmelse disse forleden besværlige Aaringer min Tiende mesten Delen maatte efterlade.

Nørhaa, Anders Nielson. 23. Aug. 1660.

1. Der Svensken indkom ved Minderne, kom der anden Dag en Parti til Nørhaa, ved 9 Ryttere, og begjærede en Foræring, maatte jeg fattige Mand give dem 4 Rdlr. — 2. En Vagtmester laa her i Sognen, begjærede en Hest eller Hoppe til sin Rustvogn, maatte jeg give 3 Rdlr. — 3. En Salvegarde fra Ritmester Rasch, hvilken jeg maatte give 2 Rdlr. — 4. Tit og ofte udgivet til Brandenborgere Korn og Malt 7 Tønder, item 3 L $\mathcal{M}$. — 5. Hvad Udgift er anlangende til Ramsdorff, ansaa han min ringe Kald og Armod og forskaanede mig, der han tog 50 Rdlr. af hver af de andre Præster paa Landet. — Til Fyrsten af Wemmeren¹⁾ gav jeg 10 Rdlr. — 7. Kom der en Ritmester [af Kongens Folk] til mig, lod sig kalde Christen Holst, med 12 Heste og ligesaa mange Ryttere og Knægte og var hos mig i 14 Dage, og maatte jeg holde hannem til Mad og Øl, Havre og Hø, saa jeg blev paa det næste

¹⁾ o: Weimar.

ødet. — 8. Udgav jeg Proviantkorn 7 Tdr. 9 Skp. — Hvor meget der rester af min Tiende af den liden Sogn Nørhaa . . . (for 1657, 1658 og 1659 mangler der ialt $3\frac{1}{2}$ Td. Rug. 25 Tdr. Byg og 18 Tdr. Havre). Dette bekjender jeg osv.

Refs Herred.

Boddum-Ydby-Hurup (Hønborg), Christen Christoffersen,
27. Aug. 1660.

1. Har jeg affærdiget en Rytter med Hest og al Mun-
dering og skaffet Karl dertil. 2. Haver udgivet til de velh.
Kommissarier udi Thisted trende Gange 27 Tdr. Korn. —
3. Har jeg holdt en Kornet her udi Huset udi 14 Uger
med sin Knægt. — 4. Haver jeg udmunderet 2den Gang
en Rytter med Hest og alt Tilhøring med en anden Præst
her i Herredet. — 5. Har jeg udgivet til Kommissarierne
i Thisted 12 Rdlr. tvende Gange. — Til de Svenske har
jeg udgiven: 1. Til den Kvartermester i Brendgaard¹⁾ 6 Rdlr.
2. Til den Major liggendes paa Klostret²⁾ 20 Rdlr. tvende
Gange. 3. Til den weimarske Fyrste 18 Rdlr. 4. Haver
de Svenske taget 3 Heste fra mig, og desforuden har jeg
holdt en svensk Drabant her i Huset i 18 Uger. Nok her-
foruden har opholdt 2 Ritmestre her i Huset med deres
Folk 4 Uger og derforuden var dagligen overløben af de
Kejserlige og Brandenborgske, hvilke undertiden har plyndret,
og undertiden har jeg maattet give dennem Korn og Pro-
viant, det allerbedste, Huset formaaede. At det saaledes
er osv.

Hillerslev Herred.

Nors-Tved, Anders Kieldsøn, 23. Aug. 1660.

Anno 1657: Først gav jeg 20 Rdlr. til en Rytter, som
jeg med Hr. Peder i Aggerholm udmunderede med Hest,

¹⁾ I Ydby Sogn.

²⁾ c: Vestervig Kloster.

Gevær, Klæder og al Fornødenhed. Dernæst gav jeg 4 Rdlr. til Maanedsskat, og efter de Svenske var blevet Landet mægtige, kom til mig en Parti Plynderryttere, hvilke jeg maatte give udi Penge 6 Rdlr. foruden det, som de borttog, hvis Klæder og andet, der i Huset forekom. Herforuden maatte jeg udgive til Øverste Ramsdorff, som da havde sit Kvarter udi Thy, Penge 51 Rdlr. — Anno 1658: Om Høsten gav jeg til Fyrsten af Weimeren 19 Rdlr., og samme Tid laa hos mig i Huset en Ritmester med 24 Hester, som ikke aleneste ødte mit Korn skammelige, men og tog saa ilde af Sted, at jeg saa godt som maatte undvige Huset. Samme Aar efter Kommissarius, velb. Hans Arenfeldts Befaling haver jeg paa tvende Terminer udgivet Penge 8 Rdlr., Korn 18 Tdr. — 1659: Efter velb. Steen Rodsteens Befaling Penge 5 Rdlr., Rug og Byg 5 Tdr. 6 Skp. Herforuden, desimidlertid de brandenborgske Folk strejfede her ind i Landet, haver jeg til dennem udgivet over 8 Tdr. Korn. Nok haver jeg givet 15 Rdlr. til en Rytter af Øverste Kruses, som jeg med Hr. Hans Nielsøn udi Rær havde udmunderet; tilmed haver jeg udgivet 9 Slettemark til en anden Rytters Udmundering. — Dette i Sandhed at være vidner osv.

Sennels, Oluff Atzersen, 23. Aug. 1660.

1. Anno 1657 udlagde jeg en Hest med al sin Mundering og en Rytter; gav ham 4 Rdlr. til Rejsepenge. Nok samme Aar kontribuerede jeg for 4 Maaneder 4 Rdlr. Samme Aar, der Svensken blev Landet mægtig, kom 4 af Ritmester Raschs Ryttere, som havde sine Kvarterer her i Landet, og vilde plyndre mit Hus, medmindre jeg vilde give dem en Summa Penning, og gav dem 6 Rdlr., tog dog ligevel den bedste Hoppe og Hest fra mig, jeg ejede. Nok udgav jeg til en Rytter ved Navn David Dubling 2 Rdlr. Nok gav jeg Generalkommissærs Proviantmester 4 Rdlr. og hans Sekretærer 2 Rdlr. — Aar 1658, der Oberst Ramsdorff fik sit Kvarter i Thy, gav jeg hannem

50 Rdlr. samt hans Regimentskvartermester 1 Rdlr. Samme Aar gav jeg en Løjtnant, som laa i Sognet, 4 Rdlr. og 4 Tønder Øl, og hans Knægte 2 Rdlr og 2 Skjorter. Samme Aar i August gav jeg til Fyrsten af Wemer¹⁾, som havde sin Kvarter i Thy, 20 Rdlr., nok Major Garbbens²⁾ Hovmester 2 Rdlr., og tog Majorens Folk en Hest fra mig. — Samme Aar, der Kgl. Majestæt blev Landet mægtig igjen, kontribuerede jeg (efter Hans Arenfeldts Ordre) 22 Tdr. Mel, Malt, Byg og Havre og 8 Rdlr. Penge, (endvidere 1 Hest til Oberst Kruses Regiment, vurderet til 38 Rdlr., Hr. Niels Olufsen i Hillerslev udmunderede den). — 1659, der de Brandenburgske strejfede og plyndrede her i Landet, gav jeg dennem paa adskillige Tider Korn over 12 Tønder og Penninge over 10 Dlr. Samme Aar (efter Steen Rodsteens Befaling) Korn 5½ Td., Penge 3 Rdlr. 12 Skill.. Derimod haver jeg i denne besværlige Tid en ringe Tiende bekommet, som jeg vil kræve Gud til Vidne om. Thi en Del af det lidet Sogn besidder Avl, af hvilke, jeg i 5 Aar ej haver bekommet en Skjæppe Korn, en Del af Bønderne haver ringe faaet saaet, før Rytterne med deres Heste fortærede Kornet, og en Part ligger ganske øde og nedbrudt, saa jeg med Hustru og smaa Børn derover Tid efter anden geraades i Armod. At dette sandfærdig er osv.

Vester Hanherred.

Øsløs-Vesløs-Arup, Peder Kieldsøn, 24. Aug. 1660.

Haver jeg underskrevne udgivet fra Anno 1657, den 12. Juli, og hidindtil: Tvende Gange munderet 2 Heste og givet for Karl til den første 12 Rdlr og til den anden 10 Rdlr. — 4. Oktober: Den svenske Trop, som ankom fra Vester-vig, givet dennem 16 Rdlr. i rede Penge; der foruden af Magt Plynder-Partier i nogle Dage Huset udplyndret, og

¹⁾ o: Weimar.

²⁾ Mon ikke den samme, der i Indberetning fra Karby kaldes Bardeben.

hvis fattig Formue, jeg ejede, ganske spoleret. Hvis Bekostning og Molestering, jeg paa denne nære alfars Vej i den ganske svenske Tid haver udstandet, kan enhver, næst Gud, med mig testere, som kjender dette Sted. Herforuden haver jeg udgivet i rede Penge til adskillige Partier af de Svenske 30 Rdr. og 2 slette Mark. Anno 1659: Efter vores Kommissarius's Befaling ydet i Aalborg 7 Tdr. Rug. — Herforuden haver jeg i den Tid mistet af mine Annexpræstegaarde: Byg 43 Tdr., Havre 18 Tdr., Smør 7½ Pund, Skovsvin 7½, og af Tiender hos mine Sognefolk: Byg 124 Tdr. 2 Skpr., Rug 13 Tdr. og 16 Tdr. Havre. Dette bekræfter jeg osv.

Tømmerby-Lild (Kjærup), Peder Christensøn,
23. Aug. 1660.

1. Er mit Hus paa en alfar Vej af Svenske i deres første Indtog ganske nogle Gange udplyndret og siden idelig besværet. — 2. Mine Sogner [frem] for andre i denne Tid svarlig forarmede. — 3. Gaarden, jeg paabor, er ringe, synderlig Eng, Ildebrand og Græsning anlangende, og haver jeg ingen Annexpræstegaard. — 4. Ellers udgivet (2 Gange Rostjeneste samt Korn-, Proviant- og Pengeskat). Formoder underdanigst den fromme Øvrighed osv.

Klim-Thorup-Vust, Anders Andersønn, 24. Aug. 1660.

Anlangende en Del min Udgift og besværlige Tilstand i denne forleden Fejdes Tid: 1. In Oktobr. 1657, der de Svenske kom vesten ind ved Harboøre og igjennem Thy og her igjennem mine Sogner og dette Herred og ned til Vendsyssel og Aalborg, er jeg nogle Gange overfaldet af Plynder-Partier, saa at, foruden hvis Penge, jeg haver givet nogle af dennem, er mit Hus ganske udplyndret, alle Døre, Kister, Skriner og Skabe opladt og opslaget og borttaget baade Penge, noget Sølv, endogsaa Kirkens Kalk,

som jeg havde i Forvaring¹⁾, item Klæder og andet, saa jeg ogsaa maatte miste nogen Klæder af Kroppen. Hvad idelig Besværing og Bekostning jeg siden, saa længe de var Landet mægtige, haver haft af de rejsende frem og tilbage, Nat og Dag, paa denne alfare Vej (foruden adskillige Diskretionspenge), er enhver her i Egnen noksom bevidst. — 2. Til Kgl. Majestæts Tjeneste haver jeg Anno 1657 forskaffet en Hest med sin fulde Mundering og Penge til Rytter. — 3. Siden 1659 i Maj haver jeg og min Nabo, sal. Hr. Kield Søfrensen i Kjettrup, forskaffet en Hest med sin fulde Mundering og 10 Rdlr. til en Karl. — 4. I Marts 1659 (Kornskatten). — 5. I Septbr. 1659 (Kornskatten). — 6. I Marts 1660 (Korn- og Pengeskatten). — 7. Til Præstegaarden, som jeg paabor, haver jeg meget ringe Avling, og en Del af Tienden haver ikke været at bekomme disse Aaringer formedelst mange af mine Sognefolks ringe Avling og overalt store Skatter og Besværinger. — 8. Af mine Annexpræstegaarde haver jeg ikke heller disse 2 Aar faaet min Rettighed, formedelst de haver været under lige Besværing, Skatter og Hold med de andre i Sognerne. At den fromme og gunstige Øvrighed osv.

Kjettrup-Gjættrup, Kjeld Søffrensøns Efterleverske
Anne Christensdatter²⁾, 24. Aug. 1660.

1. Udmunderet Hest og Karl med al sin Tilbehøring til Hans Kgl. Majestæts Tjeneste. 2. Anno 1657, den 3. Ok-

¹⁾ Han var altsaa ikke saa forsigtig som Præsten i Munkebo paa Fyn, thi denne nedgravede før Fjendens Ankomst saavel Kirkens hellige Kar som sit eget Sølvtoj paa Gaardens Mark. Men da Fjenderne ikke fandt de Kostbarheder hos Hr. Nakskov, som de havde ventet, druknede de ham i en Dam 1659 kort før Slaget ved Nyborg, og det nedgravede Sølvtoj fik Lov at hvile i Jordens Skjød indtil 1842, da det tilfældig fandtes. Se Aalborg Stifstid. 128, 130 for 1842, hvori Meddelelse efter fynske Aviser.

²⁾ Præsten døde 8. Marts 1660. I Wibergs Præstehistorie II, 84 kaldes hans Hustru Anna Eriksdatter.

tober, der Fjenderne kom her ind for Harboøre og rejste her neder igjennem Landet til Vendsyssel lige igjennem disse tvende Sogner, haver de om Natten derefter med en Parti af samme Folk indfalden i vores Huse, og da nødt os til at give dem Sølv og Penge, hvis Fattigdom Vorherre os med forlænet havde, og siden udplyndret Klæder og andet, alt, hvis i Husene fandtes. Og derforuden holdte det [ved] Nat og Dag at plyndre, indtil saalænge Troppen var forbi rejst. Siden, der de vare komne i Stilhed, holdte Nat og Dag Gjæsteri for dennem, eftersom deres Rejse faldt hver Dag her frem fra Aalborg til Thisted, fra Thisted til Aalborg, og paa Vejen tog [de] Hester og andet, hvad dem gjordes Behov. — 3. Er udgiven til de Allierede 10 Tønder Rug med hvis andet, som er paabuden. — 4. Givet til en af de kejserlige Ritmestre, [som] var her ovre i Landet¹⁾ med et Parti, 4 Rdlr. — 5. Anno 1659, 14. Maj (udmunderet en Hest og Karl sammen med Hr. Anders i Klim). — 6. Haver vi ikke bekommet Tiende af Sognefolkene i disse 3 forgangne Aar nemlig Anno 1657, 58, 59 uden ganske lidet. Aarsagen: at Sognefolkene kunde det ikke udgive, baade for store Troppers Marschering i Svenskens Tid, som da rejste her frem fra Thy til Vendsyssel og fra Vendsyssel til Thy igjen, saavel ogsaa for større Skatters Udgift baade til de Svenske og til Hans Kgl. Majestæts Officerer.

Hjortdal, Thyge Clausøn Tolstrup, 24. Aug. 1660.

Hiortels Kald, et Sogn, det ringeste Kald i Vendelbo Stift og en stor Del af Sandflugt fordærvet, som ved Tingsvidner er bevisliggjort. Præstegaarden øde af Sandflugt og den største Part af Jord og Ejendom fordærvet og ubrugelig, saa Præsten er forarsaget at fæste en Kirkens Gaard²⁾, som han paabor, skylder til Kirken og Kongen

¹⁾ c: kom over Fjorden til Hanherred.

²⁾ c: Hedegaard.

aarlig lige ved de andre Gaarde i Sognet. Haver paa to Aars Tid været ved Kaldet, førend Fjenderne os paakom; hvis Beneficia og ringe Indkomst opbaaret er anvendt paa den forhavede¹⁾ og bygfældige Kirkens Gaard at lade reparere. Anno 1657 formedelst den langvarige Sommer tørke, Jordens Misvæxt, og derfor paa Vinteren Anno 1658 formedelst den langvarige Vinters Haardhed og Fjendens idelige Marschering med Natkvartering paa den Alfarvej fra Strand og til Strand led strax efter Fastelavn Fodertrang, mistede næsten alt mit Fæ og Faar, som for Gud og enhver retsindig er at klage. Anno 1658 til min Vaarsæd og Sommertæring haver laant Korn af mine medlidige Naboer, staar ubetalt. Min Tiende af Sognet, som kunde løbe sig hen imod en Læst Korn²⁾, haver kun faaet en ringe Del deraf i disse 3 forrige Aaringer formedelst Bøndernes ringe Sæd i denne Krigs besværlige Tid. Er forlænet af Hans Majestæt til desbedre Underholdning et Kronens Ødegaardsjord, kaldet Hjortelsgaard, uden nogen Afgift i nogen Maade, hvorpaa er bygget et Værsted; haver fulgt Sognet med Skatter og Krigstynge i denne Tid. — Af Hedegaard, som jeg paaboer, er ganget i min Formands Tid og nu i min Tid til velb. Vogn Krag til Neesgaard³⁾, som Kongetienden haver i Fæste, et Pund Hartkorn⁴⁾; men nu i Aar havde [han] ladet mig fattige Mand stævne for Forbud paa Kongens Tiende, og siden er kommet selv anden at tælle mit Korn, saa jeg maatte føre hannem Kjærverne hen, mig ikke til ringe Skade for Fodring til mit Kreatur, uanset jeg lige saa vel i de 3 forrige Aaringer havde leveret hannem et Pund Korn aarlig saavel som i Fredstid. — Min Offer i denne Tid paa en Offerdag kan løbe sig henved 6 Mark.

¹⁾ = afrakkede.

²⁾ = 24 Tdr. Rug eller Byg (Ar. Berntsen, IV, 501).

³⁾ Vogn Krag (Kid) var antagelig fra Nørgaard i Svenstrup (Hjortdal S.), var gift med Anne Griis af Slette og flk 1633 Neesgaard i Svenstrup Sogn i Forlæning af Falk Gøye til Bratskov.

⁴⁾ = 2 Tdr. Rug eller Byg (Ar. Berntsen, IV, 501).

Et Pund Byg skulde gives aarligen til Vin og Brød, haver intet fanget deraf i 3 Aar, haver dog holdt Kirken vedlige med Vin og Brød i samme Aaringer. Efter det instrumentum generale i den Møde holdt i Odense i Fyn haver jeg udtaget i Aalborg til Ryttermundering (Sadel o s. v.) for 15 Rdlr., staar endnu ubetalt for den uformodende Fjendes Indkomst i Landet og paafølgende besværlige Tid. Haver jeg udgivet af mit ringe Kald 6 Tdr. Rug til de Allierede..... Nok var den Hest med fuld Mundering og Karl... (til det Brockenhuusiske Regiment) . . . min Part 9 Sletdlr. Nok ydet... (Penge- og Kornskatten). — Boer paa en Alfارvej for rejsende til Strand og fra Strand, derover i denne Krigstid været besværet med Nathold og Rytterindkvartering. Til Vitterlighed, at saa i Sandhed er osv.

Øster Han Herred.

Sandfærdig Beretning paa hvis vi underskrevne Præster i Hanherred haver udstandet i denne Fejdes Tid.

1. Er vores Midler af Sølv, Penge, Klæder, Hester og Hopper os af det Bøttersche Regimente ved Truen med pinlig Exaktion betagen, at vi neppelig ere undkommen med Livet. Derover af røverske Partier forjaget fra Husene med Hustruer og Børn i lang Tid, saa hvis ringe, som efterladt var, af Partierne og andre er borttagen, hvis i Huset fandtes, til det bare Brød. — 2. Haver det været hos os de Svenskes Manér, at saa ofte Exekutores blev udsendt over Bønderne, haver de sig stærkeligen indlogeret hos os fattige Præster, ikke uden stor Skade, indtil Exekutionen var overstanden. — 3. Eftersom Hanherred er et meget snævert Land, haver deres Marscheren dagligen falden os paa, frem og tilbage, os til stor Skade og Ruin. — 4. Haver de Kejserske ganget over Isen og med stærke Partier Herredet igjennemgaaet, indlagt Salvegarder og omsider bemægtiget sig nogle Sogner nogen Tid, og da ligesom af Bønderne saa og af Præsterne afpresset Penge, Korn, Viktualier over al Maade og Naade, saa vi ingen Rolighed havde for deres Exekution.

enten Nat eller Dag. — 5. Foruden den Hest med Munition og Penge, som efter det fynske instrumentum os blev paalagt, haver vi paany anden Gang efter stræng og ideelig Anfordring under militæriske Exekutions Forlydelse maattet levere en dygtig Hest med al sin tilbehørige Munition samt 10 Rdlr. til en dismunderet Rytter, Oberst Joh. Brockenhuses, os og vores fattige Børn til stor Skade. — 6. Derforuden er os baade Korn og rede Penge ikke en ringe Del samt Viktualier efter Kommissariernes Ordre paalagt, som med stor Bekostning maatte til Aalborg Slot leveres. — 7. Og efterdi vores Sognefolk af usigelige og ulidelige Kontributioner, Indkvarteringer og andre Paalæg ere forarmede, ere vi derover blevne des armere, at de ikke kunne give os vores Tiende, som vi skulde leve af, saa vi derfor ere alt for svage herefter enten Rostjeneste, Skatter, Indkvarteringer eller andre store Besværinger os at kunne paa tage. Gud give Hans Kgl. Majestæt, vor allernaadigste Herre, samt Rigens Raad det naadigst ville anse

Laurs Nielsen,

Præst til Lerup og Tranum Kirker.

Melchior Gertzøn,

Præst til Haverslev og Bejstrup Sogner.

Niels Andersen Aslow,

Præst til Kollerup og Skrøm Sogner.

(Fortsættes.)

Aalborg Stifts Præsters Trængsler „udi den onde og besværlige Tid“ 1657—60.

(Slutning).

Ved C. Klitgaard.

Hvetbo Herred.

Ingstrup-Hjermeslev-Alstrup, Ludvig Joensen,
24. Aug. 1660.

Anno 1657 udmunderet en Rytter med Hest og fuld-komment Gevær, som kom under Oberstløjtnant, velb. Niels Lyckes Kommando, og gav ham til Løn 18 Sletdlr. — Anno 1657 udlagde jeg de tvende første Kvartaler af den paabudne Skat, som skete udi det Odense Møde. Anno 1657 udmunderede jeg fornævnte Rytter til Harboøre, efter at han var hjemkommen fra Stift Bremen med blotte Hænder; dog han udi Slaget for Harboøre blev salveret, er samme Hest med sin ganske Mundering nogen Tid derefter fratagen af Oberstløjtnant Brommer, Oberst Putkamers Løjtnant. — Anno 1657 ved St. Michelsdagstider, der det fjendtlige Indfald skete af de Svenske i Vendsyssel, som kontinueredes i Landet mestendel Aar 1658, imidlertid var jeg meget besværet af de svenske Over- og Underofficerer, Kommissarier og andre med Diskretioner og Udgifter af Penge, Heste, Hopper, Linklæder med andet mere Fattighed, man kunde have udi sin Eje og Formue. Og som alle og enhver er bevidst, at alle Exekver-Ryttere, som Svensken i Hobetal og stærke Partier udsendte at indfordre deres Skatter, de da med deres strænge Ordre søgte alle til Præsterne og logerede i vores Huse, indtil Skatten kunde

samles, os fattige Præster til største Skade, Trængsel og Besværing. — Anno 1659 (Korn- og Proviantskat til Aalborghus, ialt 18 Tdr. Rug og Byg, 1 Td. saltet Kjød, 1 Td. Gryn, 40 L $\ddot{a}$ Brød, 5 Tdr. Øl og 2 $\frac{1}{2}$ L $\ddot{a}$ Flæsk). — Anno 1659 udmunderede jeg 3. Gang en Hest med alt tilbehørig Ryttergevær og til Rytterens Underholdning 5 Rdlr.; de 5 Rdlr. de hjalp min Nabo Hr. Jakob i Saltum. Anno 1660 (Korn- og Pengeskat til Aalborghus). — Her foruden paa det underdanigste og ydmygeligste begjæres, at mine Indkomsters store Forringelse maatte anses, eftersom en stor Del af Sognefolkene formedelst stor Indkvartering og Skatteringer i denne Fejdes Tid ere meget forarmede, saa at de deres Tiende og andet ej udgive kan. — Haver derforuden, siden vi blev Fjenderne kvit, haft stor Molest og Besværing af Officerer og deres Folk, som udi langsommelig Tid haver ligget i mit fattige Hus, som alle og enhver er vitterligt.

Jetsmark, Hans Lucasøn Paludanus.

Anno 1657, d. 6. Oktbr., overfaldt mig 8 Ryttere af de Svenske, som kom fra Harboøre, og foruden 6 Rdlr. in specie, jeg dennem gav, indfaldt de i Huset, sønderbrød og brækkede alle Laase og Kister og Skaber og Kammerer og med sig tog, hvis de lystede, Heste, slog og huggede mig og min Hustru og Børn og gjorde os Fattigfolk stor Skade og Nederlag. Siden, eftersom de Regimenter og Krigsfolk, som kom til og fra, altid og gemenlig søgte til Jetsmark Sogn, maatte jeg tage imod dennem, tit og ofte 40 Mand, 60 Heste; derforuden næppelig en Dag fri for Partier, som drog og rejste frem og tilbage. Jeg gav og mange Foræringer ud, om jeg vilde nyde nogenlunde Husfred. Exekver-Ryttere, som her i Sognet kom, søgte Præstegaarden, mig ikke uden stor Bekostning, Uro og Skade. — Til Hans Kgl. Majestæts Tjeneste (udmunderet 2 Heste med Tilbehør samt leveret Korn, Proviant og Penge til Aalborghus). — Den Tiende, som Sognefolkene skulde give, er formedelst Sognefolkenes Trængsel og Armod forhindret.

Gjøl, Lauritz Poulson, 28. Aug. 1660.

Bekjender jeg underskrevne, at jeg haver leveret til Hans Kgl. Majestæts Tjeneste fra den Tid, Krigen blev begyndt: 1 Hest, 10 Rixdlr., 3 Tdr. Øl, 3 Tdr. Brød, 2 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg og 4 Rixdlr. Nok haver jeg lidt stor Molest af Svensken, som baade haver berøvet mig saa ogsaa tvungen mig til at give sig, hvad de havde Lyst til af min ringe Formue.

Jerslev Herred.

Jerslev Herreds Fuldmagt og ydmygt Indlæg af Vendsyssel, fremvist 8. Septbr. 1660.

Eftersom Hans Kgl. Maj., alles vores naadigste Herre og Konge, hvis Majestæts kongelige Person, Regering, Raad og Regimente den allers højeste Gud naadeligen velsigne for alle Kongers Konnings, Jesu Christi, Skyld, haver naadigst befaleet vores ærværdige Hr. Biskop, hæderlig og højlærde Mand, Doktor Anders Andersen udi Aalborg, med sine tildeputerede, højlærde Mag. Jacob Hansøn, Sognepræst til St. Bodels Kirke i Aalborg, samt N. . . . med Stiftens Prousters og Præsters saa vel som andre Rigens Stænders Fuldbyrdd og Myndighed at fornemme H. K. Majs. naadigste Vilje udi Kjøbenhavn den førstkommende 8. September, da gives de hæderlige Dannemænd Fuldmagt af Jerslev Herreds 6 Præster der udi at efterkomme med tilbørlig og underdanig Lydighed paa alle deres Vegne, hvis muligt paabydes, ligesom enhver i egen Person dér tilstede var, ønskendes hjærteligen, at Gud af det høje naadeligen vilde (anse) den høje Forsamlings Raad og Begjæring til sit højpriselige Navns Ære, Christi fortrængte Kirkes Forsvar og Landets Besværligheds Forlettelse og Gud behagelige Velstand. — Begjæres ydmygeligen, det maatte føres H. K. Maj. til Sinde (saavel som andre Vedkommende, som kunde mene vores Vilkaar bedre at være, end som den befindes) haver vi med tilbørlig Lydighed udmunderet først efter det Odense mødes næst forleden Anmodning en gerust Rytter med al nødvendig

Behøring; dernæst have vi til det Brockenhuusiske Regiments Bestyrkelse endnu en anden mønsterfærdig Hest og vel udmunderet Rytter, til hvis Behov enhver haver 10 Rdlr. (ikke uden militarisk Exekution) udgiven, hvormed Officerer og Rytter tillige haver været kontenteret. Og eftersom, Gud være lovet! vi ikke slet ere jagede fra Hus og Hjem, fra Embede og Kald, da haver vi efter Befaling godvilligen og underdanigst erlagt til Fornødenhed, Korn, Penning og Proviant. (Ydelserne nævnes af) Mester Michel Pedersen, Sognepræst i Hundslund Sogn, Hr. Christen i Bredekjær, Hr. Oluf i Vrensted, Hr. Laurids i Jerslev (sidstnævnte havde ikke erlagt Korn- og Pengeskatten, »som blev ham efterladt formedelst den store Skade, den fattige Mand vederfores af den umættelige Ildebrand, som lagde hans Gaard og Formue udi Aske«). Hr. Peder i Øster-Brønderslev og Hr. Rasmus i Tolstrup haver været forskaanede efter deres Vilkaar begge en Hest hver Sinde at udfærdige og nogen Remise paa Provianten mindre end de forrige.

Men hvad vores Tilstand udi Fjendernes Tid anlanger, da endog Hans Majestæt af Sverige af synderlig Gunst haver haft Gejstligheden for virkelig Indkvartering forskaanet, dog kan ingen billigen sig indbilde, at man jo haver haft sin Andel af Krigstynge, saasom med daglig og idelig Durchzog, som foraarsagede mange farlige Nætter og idelige Slemmeri. Item Fourage, Diskretions Penge, Rustvogne og Heste til Regimenternes høje og nedrige Officerer, paa det man nogenlunde kunde nyde deres Gunst og for Plynderi forskaanes. I Synderlighed haver Provsterne saavel som Præsterne været besværede med Skatterne at ligne og en Del opbære og derfor at søge Kvittancer, saa vel som alle deres Ordre at skrive og lade omføre med største Hast og Il, mest om Nattetider; haver og maattet tage imod saa mange Exekverer, som for Bøndernes resterende og umulige Kontributioner vare udsendte, og dennem traktere hele Uger, Nætter og Dage, undertiden indtil man dennem ved Penge og Foræring kunde kvit blive, hvorpaa meget

mere er opgangen, end som skrives kan. Hvilket alt sammen haver været os fattige Mænd besværligt, efterdi vores sædvanlige Løn haver slaget os fejl baade for Bøndernes Armod, som manglede deres Sædekorn, saa og formedelst den store Misvæxt, som den retfærdige Gud haver hjemsøgt Jordens Grøde med. Begjærer derfor underdanigst, saadan Tilfald og vores ringe Vilkaar maatte tages udi gunstige Konsideration og Betænkende og maatte blive lide ligt mod os herefter; vi kjende os i underdanigste mulige Maader til Hans Kgl. Majestæts og vort fattige Fædernelands Tjeneste forpligtede og velvillige, befalendes Hans Kgl. Majestæt og hans ganske Regering udi Guds faderlige Protektion, og os, næst Gud, i Hans kongelige Naade. Bredkjær Præstegaard, d. 24. Aug. 1660.

Dette overskrevne stadfæster jeg paa mine kjære Herredspræsters Vegne: Christen Geertsøn¹⁾.

NB: At søge Midler ved hvilke den forsømmelige Ungdom maatte opmuntres til større Flid og Lydighed udi Katekisere-Øvelser, end hidtil sket er. Item ingenlunde at forglemme at coercere den afskyelige Horeri, som ikke en eller to Gange, men flere Gange ustraffet passerer, ringe agtendes, hvis Skriftemaal burde at udrette. Dette begjæres nødvendigen og underdanigen overalt at maatte konsidereres. Christ. Geertsøn.

Vrensted-Thise, Oluf Jensen Krag, 24. Aug. 1660.

1657 (den i Odense paabudte Skat) 6 Rdlr. 2 K 4 β ; 29. Juni (1 Hest med Mundering m. v.) 47 Sldlr. 2 K , 1659 (Proviantskatten); 16. Marts (en monteret Hest og 10 Sldlr. til Rytteren) 44 Sldlr.; (Byg 12 Tdr); 1660 (Korn og Penge). — Den Stund de Svenske vare Landet mægtige, haver jeg dennem maattet give adskillige Foræringer baade i rede Penge og adskillige Materialier, som jeg til dem for Penge haver maattet købe (hvilket jeg for Vidtløftigheds Skyld

¹⁾ Chr. Geertsøn [Kobberup] var Præst i Hellevad med Annexer (boende i Bredkjær Præstegaard).

ikke i stykkevis vil antegne, som jeg vel kunde) som beløber sig over 60 Dlr., foruden den idelige Bekostning, jeg haver maattet gjøre i mit Hus paa adskillige Exekverryttre, som til Sognerne haver været udskikket, men jeg dog for mine Sognefolk haver maattet underholde, hvilken Bekostning den forskrevne overgaar, at jeg endda intet skal tale om den daglige Besværing, som jeg saa vel som mine Sognefolk haver haft der af, at den ganske Vinter igjennem faldt en almindelig March ret forbi min Gaard og igjennem Sognet, hvoraf jeg ikke alene usigelig Besværing lidt haver, men endog en stor Del af Bønderne saa ere blevne presset og udarmet, at jeg af dem til denne Dag lidet eller intet af min Rettighed haver kunnet bekomme. (Præsten lader med sin Indberetning følge et Brev til Provsten, hvori han bl. a. siger: Jeg skulde vel før sendt Eder det, men beder, at I mig for Ophold ikke fortænker, anseende at vores Byghøst haver været saa tung til i Dag, vi bleve derfra ved Regn forhindret, at jeg næppe kunde faa Stunder fra Morgen til Aften at sætte mig ned. Jeg er ene om al Hussorg, og derfor kommer det mig saa svært).

Tolstrup-Stenum, Rasmus Rasmussen J(uul),

25. Aug. 1660.

Anno 1657, den 15. Jan., efter den Beslutning gjort udi Hjøring om Rejsepenge til det Møde udi Odense den 23. Febr. Penge 1 Sldr. — I Juni Maaned efter den Odensemødes Paabud udi 2de Kvartaler 6 Rdrlr. — 28. Juni efter den Odensemødes Beslutning ydet paa Aalborg Slot en Rytterhest for 24 Sldr., Rytteren til Rejsepenge 1 Rdrlr. Anno 1659, den 15 Febr., ydet paa Aalborg Slot (Korn og Kjød), 16. Marts ydet til Oberst Brockenhuus i Aalborg en Rytters tilhørig Udredning med Sadel o. s. v. 12 Rdrlr., nok til Rytterens Klæder 6 Rdrlr. — 6. April paa Aalborg Slot (Øl og Brød) og 1660, 12. Apr. (Korn og Penge).

Siden de Svenske bleve Landet mægtige: Anno 1657, 2. November til Oberst Siltmans Rejsevogn og Kalesche,

Staal 5L $\text{\textcircled{R}}$ 3 Skaalpund, er Penge 5 Dlr. 12 β . — Den 8. ejusdem til en de Svenskes Præst udi Hals Skanse Penge 1 Sldlr. — Anno 1658, d. 10. Septbr. maatte jeg afstaa til Oberst Heider, liggendes her paa Hjermeslev(gaard?) en Hest for 16 Rdlr; den 13. ejusd. til Diskretion 4 Rdlr. — Dette er saavidt, som mest erinderligt kan eftertænkes, foruden anden idelig Husbesværing og Omkostning baade paa Oberstens Folks daglige Overløb, saa vel som og saa strænge Exekverer udi Synderlighed, som da udi 3, da udi 6 og da udi 8 og sommetid flere Dage ikke uden største Forraads Spilde hos mig logerede.

Ø-Brønderslev-Hallund, Peder Andersen Randers.

Fortegnelse paa de visse udgivne Skatter af Øster-Brønderslev og Hallund Sogner er allerede tilforn efter Befaling fremskikket til Kgl. Majestæts Kommissarier. Hvis ellers særdeles Tynge, samme Sogner, som ligge paa alfar Vej, haver udstanden i denne besværlige Tid, kan ikke opregnes, men enhver kan det vel betænke, som maa tage imod Marschering dagligen. Og derved er Sognemændene geraaden i største Armod og haver lidet til sig selv og intet til Præsten.

Hundslund (Dronninglund), Michell Pedersøn,
23. Aug. 1660.

Foruden hvis Besværligheder, Bekostning og Udgift, som jeg fattige Mand havde og maatte udstaa fra den 23. Januari og til den 2. Maj Anno 1658 formedelst Hr. Oberst Putkammers¹⁾ Nærværelse og Indkvartering paa Hundslund Kloster, haver jeg udgivet til Hans Kgl. Majestæt og mit Fædrelands Tjeneste . . . (2 Gange udmunderet en Rytter med Hest og Tilbehør, hver Udmundering at regne til 40 Rdlr., samt de paabudte Leverancer til Aalborghus).

¹⁾ Med denne havde Præsten Mikkell Pedersen (Zimmermann) i sin Tid stiftet Bekjendtskab udenlands, hvilket bevirkede, at Dronninglundegnen blev noget skaanet, da Svenskerne besatte Landet. (Kirkehist. Saml. 3, V, 527).

Børglum Herred.

Vrejlev-Hæstrup, Rubeck Christensen Humble,
21. Aug. 1660.

Anno 1657 gav jeg en færdig Hest med al Tilbehøring, Udmundering, Sadel, Pistoler og Degen, og Rytteren Penge dertil, over kongelig Ordre, 4 Rdlr. 2 K , som en Løjtnant pressede mig af, førend han vilde annamme Rytteren. Samme Aar forstrakte jeg en af de hjemkomne Ryttere 1 Hest at ride for Harboøre med til Landsens Hjælp og saa derefter hverken Hest eller Karl mere, som jeg nok skal gjøre bevisligt. 1659 gjorde jeg med min Nabo 1 Hest ud med al tilhørig Udmundering og gav dertil foruden Penge 10 Rdlr. (Leveringer af Korn, Brød o. s. v. til Aalborghus).

(Lignende Erklæringer med mindre Variationer afgaves af Hr. Peder Pedersen Hosbond i Vraa, Hr. Niels Mortensen i Torslev, Hr. Jacob Mumme i Albæk, Hr. Bjørn Andersen i Skjæve, Hr. Peder Hansen Mørch i Understed, Hr. Christen Christensen Bidstrup i Sæby og Hr. Otto Jacobi i Volstrup. I disse Erklæringer ere kun Udgifterne til den danske Regering optegnede).

Vennebjerg Herred.

Rubjerg-Maarup, Peder Christensen, 20. August 1660.

Eftersom mig befales rigtig under min Haand at tilkjendegive, hvis jeg haver i disse besværlige Tider udgivet, da er det vist og sandt i alle Maader, at jeg under de Svenskes haarde Aag haver udstaaet stor Besværing saaledes: At efterdi mine Sogner ere ganske ringe og af Sand og Strand ganske fordærvet, saa de ikke kunde erlægge til visse Terminer den ugentlige Skat, som Oberst Putkammer havde taxeret dem for, maatte jeg hver ottende Dag holde 12—16—20—24 Exekver-Ryttere Nætter og Dage tillige, indtil de Skatten kunde tilvejebringe. Disse Exekverer tog mit Korn af mit Loft til deres Heste og Foderet af min Lade, saa mit arme Kvæg maatte dø af Hunger — en stor Del — derefter. Her foruden tog de saare ilde Afsked,

saa jeg maatte med allehaande Foræringer stille dem hver Gang med saa Skjel, jeg med mine fattige smaa Børn vilde have Fred i Husene. Her foruden maatte lide stor Besværing med Rejser fra og til Aalborg efter Fjendens strænge Befaling. (Til Kongens Tjeneste leveret paa Aalborghus 3 Rdlr. og 3 Tønder hammelt Korn).

Harridslev-Rakkeby-Sejlstrup, Hans Lauritsen
Lunde, 20 Aug. 1660.

1. Eftersom jeg uværdig, der de Svenske først bleve Landet mægtige, blev kaldet til et af de ringeste og besværligste Kald her udi Stiftet, fandtes for mig — maaske for forskrevne Aarsagers Skyld — saa stor Gjældsbesværing, at Formuen ikke kunde strække til. 2. Eftersom det var mest da Fjendernes Maner at søge til Præsterne om deres Kontributioner, og mine Sogner ere udi tvende Herreder beliggendes, besøgte de mig idelig, saa at endog det ene Regimentes Exekutores mødte det andet udi Porten, mig ikke uden største Skade og Bekostning, eftersom de vilde have fuldt op, og jeg selv maatte købe baade til dennem og mig selv, og med et Ord at sige baade hvad der skulde ædes og saas, og havde jeg ikke at give, maatte jeg lide og bøde med Kroppen, særdeles af de Putkammerske. 3. Eftersom mine Sogners Udgifter vare ulidelige, hvor udover de og næsten ere slet forarmede, haver jeg min Indkomst ikke bekommen og ej heller derfor endnu er kommen til fuld Avl. 4. Haver jeg det særdeles paa det allerydmygeligste højtideligen at beklage, at Segelstrup Slot er nu saa øde, at der ikke er saaet en Haandfuld Korn dertil, hvoraf dog min salig Formand haver foruden Tiende, 12 Tdr. Byg, haft stor Hjælp og Gavn med Offer og andet, eftersom Kgl. Maj^s betroede Lænsmand i forrige Tider med stor Rundhed ansaa Kaldets Ringhed, og Møllerne der til, som og bruge Avl, ikke heller vil tiende; at Hans Kgl. Maj. for Guds Skyld det naadigst vilde anse, og de, som Herligheden der af Stedet nyde, det maa betænke, og at

jeg, naar der bliver saaet der til, maa efter Ordinansen nyde Tiende, eftersom Sognet udi sig selv er ikkun ellers et ringe Kapel. 5. Kan jeg ikke andet end paa det nødvendigste give til Kjende, at jeg ikke uden største, ja Livsfare, besynderlig om Vinteren, kan komme imellem Kirkerne, Guds Tjeneste at forrette, eftersom en Bro, som jeg stedse skal over, er slet brøstfældig, og en anden, som jeg og skal over at besøge syge, er ogsaa ganske øde. 6. Haver jeg og med stor Besværing foruden Indkvartering udgivet Diskretioner, paabudne Skatter til de Svenske og ellers godvilligen af yderste Formue til vore egne, andre paabudne eller bevilgede Skatter efter Kvittancer (2 Td. Rug, 4 Td. Byg, 2 Td. Havre, 26 L $\ddot{a}$ Kauringsbrød og 3 $\frac{1}{2}$ Rixdaler), og ellers af yderste Formue udi andre Maader kontribueret, som jeg mig ikke kan erindre eller haver bekommen Kvittancer paa. — At forskreven gravamina, flere jeg nu ikke vil omrøre, saa ogsaa mit Kalds Ringhed, særdeles efterdi der er ikke Annexpræstegaarde, Kongetiende, ja end ikke et Gadehus dertil, udi Kontributioner og Udgifter, som paa-bydes, mildeligen maatte blive anset, bedes og formodes paa det allerunderdanigste.

Jelstrup-Lyngby, Anders Nielsen, 20. Aug. 1660.

Anno 1658 om Paasken, der jeg nyligen var kommen til Steden, før jeg nød det allerringeste af Kaldet, maatte udgive Diskretioner til Svenskens Kommissarier og derforuden tage imod mangfoldige Exekver-Ryttere, som i stor Mængde mødte hverandre, eftersom Præstegaarden er beliggende ved en alfar Vej, og forskaffe dem Øl og Mad, Fourage, Klæder, Penge, og hvad jeg fattige Karl havde, hvilket daglig kontinuerede, saalænge de vare Landet mægtig. Hvor udover jeg er kommen i stor Besværing, thi jeg maatte borge og laane til alt det, jeg skulde spendere, og enhver vel forstaar sig paa en fattig Studiosi Kondition, besynderlig paa de Tider Bønderne ere udskattede og kan ikke give deres Rettighed for deres Armods Skyld. Siden,

der Gud vor Herre befriede os fra Fjenden, og vi maatte nyde vor allernaadigste Herres og Konges Regering, haver jeg ladet yde til Kongens Fornødenhed (ialt 2 Tdr. Kauringer, 1 Td. Mel, 1 Td. Malt, 4 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg og 13 $\frac{1}{2}$ Rixdaler). Ellers i forrige Aaringer haver min salig Formand her paa Steden forskaffet alt, hvis hannem efter denne Tids og ringe Kalds Kondition er paalagt . . . , hvilket nu er moxen øde for idelige Skatter og Exekveringer. — Paa det allerydmygste ombedendes, vor naadigste Herre og Konge saadant mildeligen vilde anse og betænke sine fattige Undersaatters Tarv og store Nød i denne Tid. Herrenes Herre velsigne Hans Kgl. Majestæt.

Ugilt-Taars, Michel Christensen, 21. August 1660.

1. Den Stund Svensken nu sidste Gang var udi Landet, er det mig umuligt at tilkjendegive, hvad min Udgift og Besværlighed kunde være, fordi Gud ved, jeg havde andet at tænke paa, end enten selv at tegne det eller lade andre det tegne; thi jeg vidste mig aldrig en Stunds Frist enten Nat eller Dag, at jeg kunde have Ro udi mit Hus baade for dem, som var indkvarteret udi Sognerne, saavelsom for andre rejsendes, enten de kom fra Sønder eller Nør, Øster eller Vester, for den alfare Landevejs Skyld, som jeg bor paa. Jeg maatte og idelig udgive nu store, nu ringere Foræringer baade til Høje- og Underofficerer, hvilket (saa sandt som Gud lever) jeg ikke kan ihukomme eller opregne, hvorover man skulde end vel forundre sig, om jeg det kunde gøre. Exekverer, som kom idelig at exekvere hos Sognefolkene, maatte jeg altid tage imod og holde dem i mit Hus med Øl, Mad og Hestefoder og forsørge dem med alt, hvis de behøvede og begjærede, og fik aldrig Hvid eller Skilling derfor igjen udaf Sognefolkene, ja tit og ofte maatte købe Exekvererne fra mig med Penge, Klæder og andet, saa Gud selv skal være mit Vidne, at jeg paa den Tid havde mit Kors haardt nok at drages med. — 2. Siden haver jeg udgivet til Hans Majestæts Krigsfolk og de Allie-

rede, som efterfølger: 2. Marts 1659: 8 Tdr. Rug, $2\frac{1}{2}$ Aalborg Skp. Gryn og $\frac{1}{2}$ Tønde saltet Oxekjød. Den 19. Marts: Hest, Sadel og Tømme og 7 Rixdaler, og samme Hest, Sadel og Tømme maatte jeg købe for rede Penge, thi Hest og Karl med al sin Tilbehøring, saa og hans Løn en Snes Daler, som jeg udskikkede, der Svensken kom først i Landet den 11. Februar 1657, blev alt udi Bremen, og jeg fik aldrig deraf igjen for en Skillings Værd. (28. Marts 1659 leveret paa Slottet 60 L $\ddot{a}$ Brød og 25. Maj 8 Tønder Øl). Den 1. Juli maatte jeg udgive til 5 Exekverer, som laa i mit Hus paa tredje Dag, 4 Rixdaler, som de begjærede for Pistoler efter den Ordre, som de fremviste, hvor om jeg (saa sandt som Gud lever) aldrig tilforn var i det ringeste paamindet. (10. Septbr. 1659 leveret paa Aalborg Slot 3 Tdr. Rug og 1 L $\ddot{a}$ og 9 Mark Flæsk, og 23. Jan. 1660 leverede han ligeledes 3 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg og $4\frac{1}{2}$ Rdrl.). Hvad Besværlighed jeg og haver udstaaet i mit Hus af Hans Majestæts Krigsfolk, baade Officerer og gemene Ryttere og Soldater, baade for Landevejens Skyld, som falder hos mig, saavel som og for anden Besværligheds Skyld, jeg med dennem haver udstaaet, kan jeg hverken ihukomme eller opskrive. — 3. Haver jeg nu næsten $2\frac{1}{2}$ Aarstid ligget paa min Sygeseng og desmidlertid holdet en ordineret Mand, Embedet paa mine Vegne at forrette, foruden at jeg et ganske Aars Tid og derover for min Svagheds Skyld maatte holde en Student at hjælpe mig med Prædiken, før jeg gik til Sengs, og hvad det udi saa langsommelig Tid haver kostet mig baade med Kost og Løn til dem, som sligt for mig skulde forrette, kan enhver, som den Lejlighed forstaar, vel betænke. — 4. Haver meget mange udaf mine Sognefolk ikke villet undt eller givet mig det ringeste til Løn, siden den første Dag Svensken blev Landet mægtig, hvilken min Tiendebog noksommelig skal udvise, saa at dersom Gud ikke synderlig med sin Naade og Velsignelse havde gjort mig Bistand, havde jeg ikke kunnet blevet ved Magt indtil denne Dag. Saa være hans

Navn derfor evig benedidet. Beder derfor paa det ydmygeligste og underdanigste, at saadanne mine besværlige Konditioner til det bedste maa eftertænkes.

Flade-Gjærum, Hans Tanche.

Anno 1657 udmunderede min sl. Fader og Formand Samme Aar, ret ved Fjendernes ulykkelige Indfald, er jeg kommen til denne ringe Sted og midlertid maattet meget lide med Diskretioner, Heste, Hopper til Kommissarier samt Over- og Underofficerer, Salvegarder og andre at udgive, som næsten varede det ganske Aar 1658 igjennem. Nok har jeg maattet tage imod alle Exekverer, som til Sognene ere ankomme, som formedelst Kvarterenes Skiftelse en Gang var ved 42 Karle og Heste, som ikke aleneste med Øl, Mad, Brændevin, Tobak, som de fortærede, samt andet, de bortrøvede, gjorde mig stor Skade; men i den besværlige Fodertrang saa plat mit Foder ruinerede, at meget af mit Fæ maatte derover sulte ihjel. Derimod ved Gud min Middels Ringhed, baade formedelst jeg nyligen til samme Sted var kaldet, saa og formedelst Menigheden forarmede ikke har kunnet mig min Rettighed give og betale. 1659 leveret en udmunderet Hest til Brockenhuusiske Regiment

Hjøring, Mag. Niels Lauritzen, 22. August 1660.

Anno 1657 om Vaaren udmunderede jeg til velb. Niels Lyckes Kompagni en gerust Hest med Pistoler og alt Tilbehør og lejede en Rytter dertil og gav hannem 20 Slettedaler. 1657 erlagde jeg de 2 første Kvartaler af de maa-nedlige Skatter, Præsterne i Odense paabudt. 1657 ved Mikkeldagstid udmunderede jeg fornævnte Rytter, efterat han var kommen fra Bremen, 2. Gang til Niels Lyckes Kompagni med Hest og Gevær, og fornævnte Mundering blev ruineret ved Harboøre. Anno 1657 ved Mikkelsdagstid skete det fjendtlige Indfald af de Svenske i Vendsyssel,

som kontinuerede næsten det Aar 1658. Og midlertid var jeg meget besværet af de svenske Officerer med Diskretioner og Udgifter af Penge, Heste, Hopper, Linklæder, og hvis i vor Evne og Formue var. Og derforuden er alle vitterligt, at alle Exekver-Ryttere, som Svensken i Hobetal og stærke Partier udsendte at indfordre deres Skatter, de med deres Ordre søgte alle til Præsterne og logerede i vore Huse, os til største Skade, Trængsel og Besværing. (1657 ydet paa Aalborghus til Kongens Tjeneste: 13 Tdr. Rug, 11 Tdr. Byg, 6 Tdr. Havre, 1 Tdr. saltet Kjød, 1 Otting Smør, 96 L^æ Kavringer [= 12 Tdr. Brød] og 12 Tdr. Øl; og 1660: 4 Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg og 6½ Rixdaler). Anno 1659 udrødede jeg 3. Gang en munderet Hest med Pistoler, Sadel og alt Tilbehør og til Rytteren 10 Rdlr., og fornævnte Mundering kom til Oberst Brockenhuns' Regiment. Herforuden underdanigst begjæres, at min Indkomsts store Forringelse maatte anses, eftersom en stor Del af mine Sognemænd formedelst ulidelig Indkvartering og Beskatning i denne Fejdes Tid ere meget forarmede og fornødrede, saa de deres Rettighed med Tiende og andet ej udgive kan, som vel videre erfares skal.

Aasted-Skjærum, Søren Povelsøn Lamb, 23. August 1660.

Haver jeg Underskrevne forskaffet til (Kongens Tjeneste) fra 1657 den 15. Januar, som følger: En munderet Rytter og Hest og 4 Rdlr. til Tærepeng, nok den 17. Marts (1659) en Hest med Sadel og Pistoler samt 10 Rdlr. leveret paa Aalborg Slot. Her foruden haver jeg taget imod elleve Partier Exekverer paa adskillige Tider, tilsammen 70 Personer, fordi mine Sognefolk vare uden Middel og derfor ikke turde være ved Husene at tage imod saa umilde Gjæster. Haver jeg ej heller haft noget af min Annex-præstegaard siden Svenskens Indfald og en ringe Ting af min Korntiende udi 3 Aarstid.

Skallerup-Vennebjerg, Thøger Nielson.

Anno 1657 d. 28. Marts haver jeg ene udmunderet en Hest. Hesten købte jeg af Jens Pedersen i Nørum for 24 Rdlr., en Sadel af Hr. Axel Jensøn [Præst i Børglum] 4 Slettedaler, Pistolerne med Hylstrene købte jeg af Mads Christensøn i Hjørring 4 Rdlr., en Rytterdegen købte jeg i Aalborg 2 Rdlr., et Gehæng med Beslag 1 Rdlr., 1 Krudthorn med Beslag 1 Rdlr., Krudt $\frac{1}{2}$ Rdlr., Bidsel og Tømme med tilhørende Stænger 2 Rdlr., et Næsebaand $\frac{1}{2}$ Rdlr., 1 Par Sporer $\frac{1}{2}$ Rdlr. Gav jeg Rytteren til Besoldning 14 Sldlr., hvilket altsammen blev borte i Bremen, og jeg saa det aldrig mere. Anno 1659 d. 18. April haver jeg anden Gang selv anden udmunderet en anden Hest, som jeg gav 22 Rdlr. for, Mundering — efter Forening — bekostede Hr. Axel i Børlum; samme Hest kom under det Brochenhuusiske Regiment. — (1659—1660 leveret Korn, Brød, som blev fordærvet i Aalborg o. s. v. til Aalborghus). Nok haver jeg erlagt de tvende Kvartaler, som udi Odense blev befalet. — Hvad store Udgifter, jeg har haft under det ulidelige svenske Aag til Kommissarier, Officerer og andre gemene Ryttere af Penge, Heste, Hopper, linnede og uldne Klæder, kan jeg ikke tilvisse mig erindre, foruden den daglige Besværlighed og store Uro, jeg udi mit Hus af Exekverer dagligen maatte udstaa, som jeg altid maatte tage imod og aldrig fik Penge eller Penges Værdi derfor, saa min Tiende, som jeg fik med af det avlede Korn, blev af Rytterne og deres Heste fortæret. — Dertil disse tvende ringe Sogner, som jeg haver liggende ved Havsiden, en stor Del af Sandflugt fordærvede, en Del af stræng Indkvartering og store Beskatninger saa fornedrede og forarmede, at jeg kan faa lidet af dennem til Tiende til mig og mine smaa moderløse Børns nødtørftige Fremtarv og Underholdning. At den fromme og gudfrygtige Øvrighed vilde lade sig dette gaa til Hjærte og have nogen kristelig Kondolens med disse forarmede Sognefolk.

Sønder Herred. Mors.

Karby-Hvidbjerg-Redsted, Mathias Schütz (Schütte)

Til Hans Kgl. Majestæt: En Hest med Sadel, Pistoler, Degen og alt Tilbehør 30 Rdlr., Skat til Kgl. Majestæt 14 Rdlr. — Til Svensken: Oberstløjtn. Taube¹⁾ 10 Rdlr., Kaptejn Weinholt 7 Rdlr., Major Bardeben²⁾ en sort Hoppe saa god som 16 Rdlr., hans Frue 8 Rdlr., Fyrsten af Weimar 12 Rdlr., en Proviantmester, som exekverede 2 Rdlr. — Til Hans Kgl. Majestæt (til en Hests Udmundering 16 Rdlr., Penge 17 Rdlr., Gryn 2 Tdr., Byg 5 Tdr. og Havre 5 Tdr.). — Foruden den store Udplyndring, som af de Brandenburgske skete, hvilke ved Nattetider borttog og røvede alt, hvis vi ejede³⁾, uden det ringe Kvæg, som var paa Steden, som det er enhver i Landet nok bevidst, item daglig Molestie med de rejsendes Ryttere og Soldater frem og tilbage, saa og mange andre Udgifter, som ikke kan erindres og af min salig Formand⁴⁾ ikke antegnet var.

Tæbring-Ovtrup-Rakkeby, Michel Nielsøn.

Af det svenske Krigsfolk er mig underskrevne afpresset Heste, Penge, Havre, Proviant, Klæder tilsammen for 88 Rdlr., foruden hvis de i mit Hus haver fortærer. Siden er udgivet til vort eget Folk til Hest og Udmundering saa og rede Penge efter Hr. Kommissarius' Forskrivelse tilsammen 32¹/₂ Rdlr., nok Rug og Byg 27 Tdr., nok Gryn 1¹/₂ Tdr. 4 Skp. Halvparten af mine Decimanter haver mig i disse Aar ingen Tiende betalt, thi Gaardene ere en Part øde, en Part haver ikke beholdt over deres Skatter det, de kunde æde.

¹⁾ c: Baron Due.

²⁾ Mon ikke den samme, der i Indberetningen fra Sennels kaldes Garbben?

³⁾ I Indberetning af 1690 (Wulff: Statist. Bidrag, Aalb. Stift. 219) omtaler Præsten ogsaa denne Udplyndring.

⁴⁾ Mag. Jørgen Nielsen Næstved døde 1658.

**Frøslev-Møllerup, Madtz Knudsønn Solbjærg,
23. Aug. 1660.**

Frøslev Kalds Indkomst (Havre udi Hartkorn anslagen) var udi forrige Fredstider Korn 53 Tdr. og 5 Morsing Skjæpper¹⁾, hvoraf udi disse sørgelige Tider for mange forarmede Sognefolk deres Skyld ringe er bekommet, dog er der af mig udgivet til Fjenderne (hvis mig er frarøvet uberegnet) Penge 30 Slettedaler. — Herforuden siden Anno 1659 efter Hans Majestæts Kommissarius' Ordre Rug 10 Tdr., Byg 10 Tdr., Byggryn 1 Td., Penge 18 Slettedlr. 1 $\frac{1}{2}$ 8 β . Herforuden min Anpart af en munderet Hest at udrede, hvilket (Gud ved) er meget for mig fattige Mand, eftersom Præstegaarden er ringe, og Ildebrand og Hø til Gaardens Brug aarligen for Penge maa kjøbes.

Vejerslev-Blidstrup, Iffuer Pedersen.

Haver jeg underskrevne af Vejerslev Kald, som er fast det ringeste paa Landet (hvoraf i Fredstider, der hver Mand var ved Avl og Bjerling og Godset var besat, Præstens Tiende kunde være i Hartkorn anslagen 50 Tønder) udgivet til Svensken og vore egne i denne forleden onde og sørgelige Tid som efterfølger: 1. Udi en Hest at udmundere 20 Sldlr. 2. Til Svensken, de Taubiske og Weimarske Regimenter med 5 Ugers besværlig Indkvartering paa tvende Polakkers Personer, som hver Dag tog flere end 7 urene Aander til dem og holdt ilde Hus Nat og Dag, med Diskretioner, Foræringer, Exekverpenge og i mange andre Maader afpressede Skatter — 56 Sldlr. 3. Til en gerust Hest atter at udgjøre sidst forleden Aar 1659 20 Sldlr. 4. Efter velb. Brockenhuus' Paabud; Penge 14 Sldlr. 5. Korn udi Rug, Byg og Gryn 21 Tønder.

Øster og Vester Assels, Christen Graffversøn.

Af Assels Kald haver jeg underskrevne foruden den gerust Hest og Skatten til vor egen allernaadigste Herre

¹⁾ til 1 Tønde regnedes 20 Morsingskæpper.

og Konge (ydet) for denne besværlige Tid, som i Penge beløb sig 49 Rdlr. 3 Mk. Siden udi Fjendens Tid foruden Indkvartering og anden Besværing, som jeg udi mange Maader haver udstanden, udgivet: Til Baron Taubes Regiment 22 Rdlr. 5 Mk.; til Hans fyrstelige Naade, Fyrst Adolph Wilhelm von Weymarn, hans Regiment 34 Rdlr. 3 Mk. 4 β. — Siden til vores egne Krigsfolk, foruden Indkvartering, efter velb. Sivert Brochenhuus' Ordre udgivet: 1. Penge: 9½ Rdlr., Rug: 2 Tdr., Byg: 2 Tdr., Havre: 1 Td. — 2. Penge: 3 Rdlr., Rug og Byg: 17 Tdr. — 3. Til en Hest at udmundere 13 Rdlr. — 4. Til ... Skibsflaaden Byggryn 2 Tdr. — 5. Efter velb. Jørgen Kruses og velb. Otto Powischs' Ordre til Magazinkorn: Penge 5 Rdlr. ÷ 1 Ort, Korn: Rug 3 Tdr., Byg 3 Tdr. — Herforuden maatte jeg til en Parti Plynder Ryttere af de Kejserlige foruden Korn og Fætalia give 10 Rdlr. Og endog jeg nyder min Annexgaard pro officio, saa haver jeg dog udi disse 3 forgangen Aaringer ikke deraf bekommet det allerringeste foruden det, at af min ringe Tiende udi samme Aar resterer mig over 100 Tdr. Korn, som jeg mig aldrig tør vente, efterdi Bønderne ere ganske forarmede.

Ljørslev-Ørding, Christen Jensøn.

Haver jeg underskrevne af Ljørslev Kald, som er det allerringeste paa Landet, hvoraf i Fredstider Præstens Tiende kunde være i Hartkorn anslagen 38 Tdr., udgivet til Svensken og vore egne i denne forleden onde og sørgelige Tid, som efterfølger, nemlig Penge 90 Slettedlr. og 17 Tdr. Korn foruden Diskretioner, Foræringer, Exekverpenge og i mange andre Maader afpressede Skatter.

Nykjøbing-Lødderup-Elsø, Johanne Jacobsdatter,
salig H. Jacobs¹⁾ Efterleverske.

Af de svenske Officerer og til deres Indkvartering er udpresset Penge: 118 Rdlr. 2 Mk., Havre: 4 Tdr. ført til

¹⁾ Hr. Jacob Holm angives hos Wiberg II, 483 at være død 1663; men han var allerede død før 10. Jan. 1660.

Viborg. — Siden til Kgl. Majestæts eget Folk og til Confoederantes²⁾ samt Hest og Munition: Penge 45 Rdlr. 1 Sletmark, Rug 13 Tdr., Byg 13 Tdr., Gryn 2 Tdr.; Penge for Korn, som skulde ydes i Viborg, 6½ Rdlr.

Nørre Herred. Mors.

Galtrup-Øster Jølby, Jens Iffuersøn.

In nomine Jesu. Hvad jeg haver udgiven, saa vidt jeg kan i Sandhed komme ihu, til Svensken af den lille Kald Galtrup-Øster Jølby. Anno 1658: Penge i Skat og til Diskretioner er 35 Rdlr. Nok blev jeg om Nattetider plyndret og maatte give dem, hvis faa Penning jeg ved Haanden havde, og dertil tog fra mig Skjorter og hvad Linklæder de i Husene kunde finde. — Efter Hr. Kommissarius velb. Sivert Brockenhuus' Befaling Anno 1659: 1. Penge: 8 Rdlr., item 2 Tdr. Rug og 2 Tdr. Byg. — 2. Penge: 4 Slettedlr. 1½ sl. Mk., item Korn, Rug og Byg 14 Tdr. 9 smaa Skp. — 3. Givet til Hest og Udmundering 13 Rdlr. 2½ sl. Mk. — 4. Byggryn 1½ Td. — Anno 1660: Givet 5 Tdr. Byg og 4 Rdlr. Nok til Hest og Udmundering før denne Krigs Begyndelse, Penge og Hest tilsammen 21 Slettedlr. Summa for min egen Person 77 Rdlr. 2 sl. Mk., Rug og Byg 23 Tdr., Gryn 1½ Td.

Sejerslev Præstegaards Kald er ikke optegnet, fordi Præsten samme Sted er ved Døden afgang¹⁾.

Tødsø-Erslev, Jens Mickelsøn.

Skat til Svensken af Tødsø Præstegaard i Mors for 1658: Penge 31 Rdlr. 1 Mk. Givet af samme Præstegaard efter velb. Sivert Brockenhuus' Befaling for Anno 1659 (22 Rdlr. og 5 Slettedlr., Korn 19 Tdr. 9 Skp., Gryn 1½ Td.) for 1660 5 Tdr. Byg og 4 Rdlr.

¹⁾ o: de Allierede.

²⁾ Hr. Thomas Pedersen Farstrup døde 1659. Jvf. Ny kirkehist. Saml. I., 97—101, 700.

Solbjerg-Sundby, Knud Jenssøn, 22. Aug. 1660.

Midlertid jeg underskrevne Knud Jenssøn, Sognepræst til Solbjerg Kirke med sin Annex, betjente Herredsprovstens Bestilling udi Nørherred paa Morsø, hvilket jeg omsider for min høje Alderdom og langvarende store Svaghed resignerede, haver jeg til en Diskretion givet Øversten Baron Due en god Hest, paa det jeg til Fromhed mod Herredens fattige Bønder, mellem hvilke jeg — meget ugjærne — da maatte lade likvidere Skatterne og Indkvarteringer, kunde have hannem, som og skete, bevaagen. Thi jeg frygtede, at den (o: Hesten) dog af andre skulde blevet tagen fra mig; thi kort Tid tilforn af de Svenske, som blev fangen i Skive og ført her over til Landet og lagt i Kvarter, var mig frataget mine Penninge, nogle Sølvsker og nogle linnede Klæder, og jeg selv i største Livsfare da, der de fattige Folk udi Ty bleve slagne ved Minderne, og disse da vare fri og løsgjorte¹⁾ med svenske Krigsfolk af tvende Regimenter, som havde Kvarter i Morsø og rejste idelig frem og tilbage over Sundet hos mig. Item med Exekverryttere, som af Kommissarius Johan Georg Cøler fra Aalborg bleve opskikket om Landets Skatter og — Gud bedre det — begyndte paa mig for Herredet, haver jeg frem for alle Landens Præster haft megen stor Besværing, som enhver udi Landet fast vitterligt er. Her foruden haver jeg, saavel som de andre fattige Præster, maattet give Diskretioner til Øverster, Majorer, Krigspræsten Hr. Marcus Drott og andre, da 3, da 4, da 6 Rdlr. etc. Og der foruden den til Øversten for det weimarske Regiment 17. Septbr. Anno 1658 — 11 Speciedaler for min Person. Anno 1659 efter Hr. Kommissarius, velb. Sivert Brockenhuus' Paabud haver Præsterne i Nørherred og en fattig Præsteenke og 2 faderløse Sønner udgivet in summa: Penninge 116 Rdlr., Rug

¹⁾ Dette Udtryk synes at bekræfte Dr. Christensens Antagelse [Historisk Tidsskr. 6 V. 536 og Jydske Saml. 3. III. 229], at Fjorden da havde Udløb i Havet.

og Byg 128 Tdr., Byggryn 10 Tdr., Heste 4, dermed 40 Rdlr. Nok Anno 1660 Penninge 28 Rdlr., Byg 35 Tdr.

Dragstrup-Skallerup, Anders Pedersøn Sterm.

Designation¹⁾ paa hvis jeg underskrevne haver udgivet siden Krigen begyndtes: 1: Til en Hest og Udmundering til vor egen allernaadigste Konge, 21 Sldlr. — 2: Til Svenskens Folk Penge 35 Rdlr., nok blev mig fraplyndret Gods for 20 Rdlr. — 3: 8 Rdlr., 2 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 1 Td. Havre. — 4: 4 Slettedlr. 1¹/₂ Mark, nok Byg 14 Tdr. 9 Skp. — 5: Til 2den Udmundering til Hest og Gevær 13 Rdlr. 2¹/₂ Mark. — 6: Byggryn 1¹/₂ Td. — 7: Nok 4 Rdlr. og 5 Tdr. Byg. — Summa 97 Rdlr. 2 Mark, Korn 24 Tdr. 9 Skp., Byggryn 1¹/₂ Td.

Flade-S. Draaby, Claus Christophersen, 23. Aug. 1660.

Fortegnelse paa det, som er udgivet siden den besværlige Krigstid af Flade Præstegaards Kald, som nu er ganske ringe, og Sognefolket slet forarmet i denne Tid, saa den fattige Rettighed Gud og vor allernaadigste Øvrighed haver tillagt, hverken er udgivet eller ej kan, for de er ganske forarmede, ja nogle jaget baade fra Hus og Hjem. — 1. Hvad de Svenske sig belanger, er der udgivet til dem mange adskillige Foræringer baade til Øverste Due, hans Feltpræst, saa ogsaa til Fyrsten af Wiemern, hans Major, ja mange andre, som man saa godt som Livet af dem maatte købe, naarsom de dog (havde) borttaget det bedste af Hestene, saa vel som andet, hvad der kunde findes. — 2. Ellers er der udgivet og udredet til Hans Majestæts Tjeneste tvende Gange ganske Udmundering med 2 Hester. — 3. Efter velb. Sivert Brockenhuus' strænge Befaling er der udgivet baade Rug, Byg og Havre, derforuden rede Penge, ligesaavel af denne ringe Kald, saavelsom af andre der i Herredet. Ja, hvis der ikke var strax Korn eller

¹⁾ Er optegnet bag paa Indberetningeu fra Galtrup-Ø. Jølby.

Penge at bekomme af samme Flade Præstegaards ringe Kald, maatte lides Exekution, som og er sket, saa der er borttaget og bortført Rugsæd og andet, som hverken Kvittance eller Rigtighed af Herredsfogden, som det haver borttaget, er igjen bleven leveret.

Alsted-Bjergby, Olluff Jensøn Julby, 22. Aug. 1660.

Gud spare og bevare Kongen og hver kristelig Øvrighed! — Den store pressure kan ikke nær tegnes, men nogenledes gives hermed tilkjende, som jeg fattige Præstemand har udstanden i forleden Aaringer, enddog jeg da nyligen ankom til den ringeste og besværligste Præstekald og Lejlighed i Nørherred paa Morsø, eftersom jeg fandt for mig først 2 fattige Enker paa Steden, Moderen¹⁾ og Datteren²⁾, hver med sine Børn; dernæst større Gjæld end 4 uopfødte smaa Børns Arvelod, hver af mig — næst Guds Hjælp — til 16de Aar at forsørges; derforuden en meget ringe Avlsgaard, hvis Gjærning kan gøres med 4 Heste eller Øg aleneste, og aarlig maa lejes Græsning, kjøbes Slagtenød, Ilding, Hø og meget andet, som andre kan have uden Penge etc. Saa jeg bad gjerne den høje og milde Øvrighed (den Gud længe vel bevare!) om Forbedring, om jeg maatte, og det kunde ske, at jeg desbedre kunde gjøre mit Embede og nære Hustru og Børn, saa jeg ikke skulde efterlade dem en stor Gjæld at betales efter min Død. Alt dette uanset ved jeg ej, hvor meget Skade Fjenden gjorde mig: Somme plyndrede, somme indkvarterede ilde husede, somme lod sig benøje med Foræringer; Øvrigheden, som vilde bevise os nogen Mildhed, fik af os Diskretioner, pro persona nu 2 Rdlr., nu 4, nu flere. Ritmester Mandiebel³⁾ fik en Hest fra mig, Fyrsten

¹⁾ Formodentlig Enken efter Hr. Anders Frandsen Thisted, † 1647.

²⁾ Formodentlig Anders Frandsens Thistedes Datter, hvem Hr. Oluf vel har ægtet, efter at hendes 1ste Mand, Hr. Anders Pedersen, var død 1655.

³⁾ Mannteuffel?

af Weimarn fik 9 Rdlr. af mig, og halvsjette Uge plagede en Svensker mig overmaade, som indkvarterede sig hos mig med Folk og Heste, drev mig af Huset med Hustru og Børn og tog fra mig Hopper og Vogn, som jeg maatte dyre igjen kjøbe, etc. Men Gud være lovet, vi ere dem kvit! — Siden blev det noget bedre, dog store Kornskatter og Pengeskatter paalagdes og udæskedes under militærisk Exekution, saa jeg maatte borge og laane at betale med, uanset jeg det ikke selv havde, og mine forarmede Sognefolk en Del holdt ad sig Tienden, som jeg skulde have, baade selv til at tære af og saa til at udgive af. Men interim, det jeg kan mindes siden Landkommissarius blev forordnet, udgav jeg først 4 Tdr. Hartkorn og 1 Td. Havre, nok 2 Rdlr. 12 ß; item 8 Tdr. Byg og 7 Rdlr. Endnu 5 Tdr. Byg og 24 Skp. Byggryn. Over alt dette udgav jeg med en anden Medhjælper en Rytterhest og 10 Rdlr. til Munition, som kan bevises en Del med Kvittancer og en Del med mange levendes Vidnesbyrd. Saa Gud ved, hvor besværligt det kunde bekommes at udgives fra nødtørftig Underholding og Husholding. Bedes derfor ydmygeligst den milde, høje Øvrighed om Forskaanelse herefter, dersom ingen naadigst Tillæg eller Forbedring bliver forundt.
